

A központi jogszabályok kihirdetésének garanciális kérdései a magyar fejlődéstörténetben a kiegyezés korától napjainkig

Bíró Péter*

A jogszabályok kihirdetésének garanciális kérdéseként érdemes szólni a kihirdetésnek a jogszabályok közjogi érvényessége tekintetében betöltött szerepéről, a kihirdetés és a hatálybalépés kapcsolatáról, a jogszabályok tartalmának a címzettjeivel való közléséről, továbbá a helyreigazítás témaköréről. A fenti területek a XIX. század második felétől napjainkig terjedő magyar fejlődéstörténetben permanensen lényegesek voltak azzal együtt, hogy a részleteik tekintetében a politikai-társadalmi szemléletben és a normatív szabályozásban időnként megjelentek újabb elemek.

Kulcsszavak: kihirdetés, jogszabály, érvényesség, hatálybalépés, helyreigazítás

Questions of guarantee in the promulgation of central legislation in the history of Hungarian development from the time of the Compromise to the present day

The role of the promulgation of legislation as a guarantee of its validity under public law, the relationship between promulgation and entry into force, the communication of the content of legislation to its addressees and the issue of rectification are worth mentioning as issues of guarantee for the promulgation of legislation. The above areas have been permanently relevant in the history of Hungarian development from the second half of the 19th century to the present day, with new elements of detail in the politico-social approach and normative regulation that have appeared from time to time.

Keywords: promulgation, legislation, validity, entry into force, rectification

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2024.3.5>

1. Bevezetés

A jogszabályok kihirdetéséről szóló korábbi tanulmányomban végigvezettem a központi jogszabályok kihirdetésének hazai fejlődéstörténetét az 1848. évi áprilisi törvényektől napjainkig kiemelve a kihirdetés fontos szerepét a jogalkotás folyamatában.¹

A fentiek után érdemes áttekinteni, miként alakultak a magyar jogfejlődésben a kiegyezés korától napjainkig a központi jogszabályok kihirdetésének egyes garanciális kérdései, amelyek mutatják a kérdéskör közjogi és társadalmi

* Bíró, Fővárosi Ítéltábla Közigazgatási Kollégium

¹ Bíró Péter: A központi jogszabályok kihirdetésének története Magyarországon 1848-tól napjainkig. *Miskolci Jogi Szemle*, 2023/2., 1-2. o.

jelentőségét. A garanciális jelleg jelenik meg a kihirdetés és az érvényesség viszonylatában, kapcsolódásánál a jogszabályok hatálybalépéséhez, valamint az állampolgárok tájékoztatásában, a normatív szabályozás címzettek számára történő ismertté tételében. A jogszabályok kihirdetésének garanciális kérdéseként kell továbbá említést tenni a jogszabályok kihirdetett szövegének helyesbítése, a helyreigazítás témájáról. Mindezen kérdések a XIX. század második felétől napjainkig terjedő magyar fejlődéstörténetben permanensen lényegesek voltak azzal együtt, hogy a részleteik tekintetében a politikai-társadalmi szemléletben és a normatív szabályozásban időnként megjelentek újabb elemek.

2. A jogszabályok kihirdetésének szerepe a jogszabályok érvényessége terén

Az érvényesség kérdése már a dualizmus korának szerzőit is foglalkoztatta. A kor meghatározó szerzőjének a jog alapfogalmait is taglaló lexikális művében² írtak szerint „a szentesített törvénynek nincs kötelező ereje, amíg ki nem hirdettetik. A kihirdetés az utolsó államjogi actus, amely a törvényt valóban törvényi erőre emeli.” Ezt részletezi tovább Ferdinandy³ miszerint a törvényalkotás legfontosabb momentuma az, amelyben kifejezésre jut, hogy a törvényt az országgyűlés és a király is, tehát mind a két alkotmányi főtényező egyaránt akarja. Az országgyűlés akarata a megszavazásban, a király akarata pedig a szentesítésben jut kifejezésre, ugyanakkor a király által szentesített törvény még valódi törvénné nem válik, hogyha ahhoz a kihirdetés hozzá nem járul. A kihirdetés a törvény érvényességének éppen olyan lényeges alaki kelléke, mint a törvény okmányi hitelességének az eredeti példányán a király aláírása, a miniszteri ellenjegyzés valamint a királyi pecsét. Ha a kihirdetés nem következik be, akkor a törvény sem jön létre. Példaként említi Werbőczy István híres Hármaskönyvét, amelyet a király megerősítő záradékkal ellátott, azonban mégsem vált törvénné, nem annyira azért, mert a pecsét arról elmaradt, hanem azért, mert ki nem hirdették. Hangsúlyozza, hogy a törvény kihirdetésének joga a királyt illeti, de a király ezt nem személyesen, hanem a kormánya útján gyakorolja. A két világháború közötti időszak híres jogtudósa, Molnár Kálmán is hangsúlyozza⁴ a dualizmus korát elemezve, hogy a törvény kihirdetésének joga a királyt illeti, aki a jogát felelős minisztériuma (a belügyminiszter) útján gyakorolja. A kihirdetés a törvény érvényességi kelléke, ezzel születik meg a törvény. „Kihirdetés előtt nincs törvény, lex non promulgata non obligat.”

Csekey már a Habsburg-ház nőági trónöröklésére vonatkozó magyar oklevelek jogi természetét elemző művében érintette az érvényesség kérdését⁵ kifejtve, hogy

² MÁRKUS Dezső (szerk.): *Magyar Jogi Lexikon VI. kötet, „Törvény” címszó.* Budapest, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1907. 641. o.

³ FERDINANDY Gejza: *Magyarország közzjoga.* Budapest, Politzer Zsigmond és Fia, 1902. 605. o.

⁴ MOLNÁR Kálmán: *Magyar Közzjog 2. – Tudományos gyűjtemény 21.* Pécs-Budapest, Danubia, 1928. 601-602. o.

⁵ CSEKEY István: A magyar pragmatica sanctio írott eredetijéről. FEJÉRPATAKY László (szerk.): *Értekezések a Philosophiai és Társadalmi Tudományok Köréből I. kötet 7. szám.* Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1916. 380. o.

az 1722. évi július 17-i két javaslati cikk szövege magyar jogi szempontból még nem lehet *pragmatica sanctio*. Alakilag azért nem, mert ahhoz, hogy törvényé váljon, bizonyos alakiságok: az előbeszéd és befejezés szövegezése, a szentesítés, valamint az országgyűlésnek való bemutatás és a kihirdetés még hiányoztak.

A jogszabályok kihirdetésének és érvényességének kapcsolata a szocializmus jogirodalmát is foglalkoztatta. Pikler Kornél elemzi⁶, hogy mit jelent a jogszabályok kihirdetése mint fogalom. Ez kettős tartalmat takar, egyrészt a kihirdetést (enunciáció), mely a törvényhozó akaratát fejezi ki a jogszabály kötelező alkalmazására, másrészt pedig a jogszabály közzétételét, vagyis a jogszabálynak a törvényben előírt módon való közhírré adását (pl. hivatalos lapban). A kihirdetés fenti két fogalma általában egybeolvad, a törvényhozó a jogszabály közzététele útján nyilvánítja ki a törvény alkalmazására vonatkozó akaratát. A régi magyar jogban a kihirdetés és a közzététel egymástól kettévált, külön törvényhozási aktus volt a kihirdetés és külön igazgatási aktus a közzététel. A dualizmus korát követően a szentesítési joggal nem bíró államfő (köztársasági elnök, kormányzó, akik a törvényalkotásban nem vettek részt, a törvényvel szemben csak vétőjoguk volt) ugyancsak kihirdetési záradék formájában rendelték el a törvény kötelező alkalmazását. A szocialista államban a kihirdetés és a közzététel egyet jelentett, a kihirdetésben a jogtudomány nem törvényhozási aktust látott, hanem közzétételi vagyis igazgatási funkciót. Erre mutat rá a Magyar Népköztársaság Alkotmányáról szóló 1949. évi XX. törvény (a továbbiakban: Alkotmány) 16. §-a, miszerint a törvényt az Elnöki Tanács elnöke és titkára írják alá, a törvény kihirdetéséről pedig az Elnöki Tanács elnöke gondoskodik. „A törvény kihirdetése körül az Országgyűlésnek nincsen közvetlen szerepe, tehát a szocialista államjogban a kihirdetés jelentősége más, mint a burzsoá államokban. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a kihirdetésnek a szocialista államban ne volna komoly szerepe.”

Hatályos jogunk is kiemelt szerepet tulajdonít a kihirdetésnek a jogszabályok érvényessége tekintetében. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) T) cikke (1) bekezdése szerint általános kötelező magatartási szabályt az Alaptörvény és az Alaptörvényben megjelölt, jogalkotó hatáskörrel rendelkező szerv által megalkotott, a hivatalos lapban kihirdetett jogszabály állapíthat meg. A T. cikkhez fűzött jogalkotói indokolás szerint a jogszabály érvényességének feltétele - amellett, hogy az Alaptörvényben jogalkotó hatáskörrel felruházott szerv fogadja el az Alaptörvényben meghatározott formában -, annak a hivatalos lapban való kihirdetése abból a célból, hogy a jogszabály címzettjei megismerhessék. A kommentárirodalom is taglalja⁷ az érvényességi követelmények között a kihirdetést, kiemelve, hogy a törvényalkotási eljárás szabályainak a betartása a törvény érvényességének a feltétele. Amennyiben olyan súlyos eljárási szabálysértést követtek el az eljárás folyamán, amely másként nem orvosolható, az Alkotmánybíróság megsemmisíti az így megalkotott jogszabályt. A mai magyar jogirodalom szerint⁸ Magyarországon érvényes az a jogszabály,

⁶ PIKLER Kornél: A legfelsőbb állami szervek rendelkezéseinek közzététele. *Állam és Igazgatás*, 1953/9. 465-466. o.

⁷ ÁRVA Zsuzsanna: Nagykommentár Magyarország Alaptörvényéhez. *Wolters Kluwer Jogtár kommentár (www.uj.jogtar.hu)*, 2023. 55. o.

⁸ TÓTH J. Zoltán: A jogszabályok érvényessége, hatálya és alkalmazhatósága. In: TÓTH J. Zoltán (szerk.):

amelyet – egyéb feltételek mellett – a megfelelő (érvényes és a kihirdetéskor hatályos jogi normák által előírt) módon kihirdettek. A megfelelő módon történő kihirdetés formai kritériumnak minősül, melynek betartását az Alkotmánybíróság ellenőrzi. A megfelelő kihirdetés (pl. megjelent-e a Magyar Közlönyben) mint formai érvényességi kritérium azt a célt szolgálja, hogy minél kevesebb legyen a jogbizonytalanság a tekintetben, hogy egy adott rendelkezés jognak minősül-e és így jogilag kötelező-e vagy sem. Különbséget kell tenni a jogi szóhasználatban a kihirdetés és a közzététel között: a jogszabályokat ki kell hirdetni, a közjogi szervezetszabályozó eszközöket pedig közzéteszik. A kihirdetés a jogszabályok létrejöttének utolsó lépése, innentől tekintjük a jogszabályt érvényesnek⁹, a közzététel ezzel szemben a határozatok hivatalos vagy egyéb lapban történő nyilvánosságra hozatala. A kihirdetés folyamatában az elfogadott törvényt a köztársasági elnök aláírja és elrendeli a törvény kihirdetését, ez a kettős lépés a promulgáció, amely törvények esetén az érvényesség érdekében mindig meg kell, hogy előzze a kihirdetést. A hivatalos lapban történő kihirdetésétől kezdve érvényes a törvényben előírt magatartási szabály. Míg a jogszabályok esetén az érvényes létrejöttükhöz a kihirdetés szükséges, a határozatokat – mint közjogi szervezetszabályozó eszközöket – az esetek többségében közzéteszik, de a Magyar Közlönyben történő megjelenés is szükséges lehet. Amennyiben a közzététel nem kötelező, a határozatok érvényességét az aláírásuktól számítjuk.

A fent írtak alapján megállapítható, hogy az 1848-tól napjainkig terjedő időszak valamennyi történeti korszakában a jogszabályok kihirdetését az érvényességük egyik fontos kritériumaként kezelték, mint a jogalkotás folyamatának utolsó mozzanata az érvényes norma létrejöttében nélkülözhetetlen szerepet játszik. A jogszabályok kihirdetése az érvényes és kötelező jogi norma nyilvánosságra hozatalát is jelenti a címzettekkel történő megismertetés érdekében, mely már átvezet az alább tárgyalandó további témákhoz: a hatálybalépés és a társadalommal való megismertetés kérdésköréhez.

3. A kihirdetés és hatálybalépés kapcsolata

A törvények hatálybalépésének kérdését már a dualizmus korának közjogászai is elemezték. A Magyar Jogi Lexikon meghatározása szerint¹⁰ „amennyiben az időpont, amelyben valamely törvény hatálya kezdődik magában a törvényben megállapítva vagy az időpont megállapítása a ministeriumra bízva nincsen, minden törvény kötelező ereje az Országos Törvénytárban való megjelenését követő 15-ik napon kezdődik, amiért is a Törvénytár minden számán kiteendő, hogy mikor adatott ki”. Ferdinandy szerint¹¹ a szentesített törvény hatályosságának lényeges kelléke a kihirdetés. A törvény hatálybalépésének időpontja 1868 előtt törvényben

---

Jogalkotástan-Jogdogmatikai és jogszabályszerkesztési ismeretek. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 127-128. o.

⁹ KÁLMÁN Renáta - MÁRKI Dávid - NÉMETH Kata - SZABÓ Emil - SZECSKÓ Enikő - TRIBL Norbert: Kihirdetés és közzététel. In: SZANISZLÓ Réka Brigitta (szerk.): *Szegedi Tudományegyetem Közérthetőségi Szócikk Adatbázis.* <https://u-szeged.hu/efop362-00007/minden-szocikk/kihirdetes-kozzetétel>

¹⁰ MÁRKUS i. m. VI. kötet „Törvény” címszó 641. o.

¹¹ FERDINANDY Gejza: *A Magyar Alkotmányjog tankönyve.* Budapest, Franklin-Társulat, 1911. 277. o.

megállapítva¹² nem volt, a gyakorlat szerint a törvényt - mihelyt kihirdették - hatályosnak is tekintették. Az 1868. évi III. törvénycikk a hatálybalépés időpontjának meghatározásánál nem a kihirdetést, hanem az Országos Törvénytárban való közzététel napját vette alapul azzal, hogy amennyiben a törvény hatálybalépésének időpontja magában a törvényben nincs megállapítva, a hatály az Országos Törvénytárban való megjelenést követő 15-ik napon kezdődik. Az 1870. évi XII. és XIII. törvénycikkek a hatálybalépés napjául az országgyűlésen való kihirdetés napját vették, az ezen napot követő 15-ik napot állapították meg a hatálybalépés kezdetéül. Az 1881. évi LXVI. és LXVII. törvénycikkek a hatálybalépés időpontjául a törvénytárban való megjelenést, tehát a kihirdetést követő 15-ik napot jelölték meg. A horvát-szlavón autonóm törvények hatálybalépésének napja az 1873. évi november 28-án szentesített törvényben az 1881. évi LXVII. törvénycikkel egyezően lett megállapítva. A fentiekben túl Ferdinandy kiemelte, hogy amennyiben a törvény maga mondja meg a hatálybalépés időpontját, úgy ez a külön rendelkezés az irányadó. Foglalkozott a visszaható hatály tilalmával is, miszerint ha a törvényben magában külön kifejezetten nincs kimondva, visszaható erővel nem bírhat.

A szocializmus évtizedeiben úgyszintén tételesjogi szabályozást nyert a törvény kihirdetése és hatálybalépése napjának kapcsolata. A jogszabályok kihirdetése, hatálybalépése és gyűjteménye tárgyában született 4217/1949. (IX. 6.) MT rendelet (a továbbiakban: 4217/1949. (IX. 6.) MT rendelet) 4. §-a szerint, amennyiben a törvény vagy a rendelet másként nem rendelkezik, az kihirdetésének napján lép hatályba. A jogszabályok közzétételéről és hatálybalépéséről szóló 1954. évi 26. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: 1954. évi 26. tvr.) 5. §-a tartalmazta a hatálybalépés szabályait, főszabályként állítva, hogy a hatálybalépés napját a jogszabályban kifejezetten meg kell állapítani. A hatálybalépés napját megállapíthatja maga a jogszabály vagy külön jogszabályra bízhatja a hatálybalépés napjának megállapítását. Amennyiben a jogszabály hatálybalépéséhez végrehajtási rendelkezésre van szükség, a végrehajtási rendelkezéseket – a Minisztertanács által meghatározott kivételektől eltekintve - a jogszabály kihirdetésétől számított 15 napon belül ki kell bocsátani, a jogszabály hatálybalépésének napját pedig úgy kell megállapítani, hogy a hatálybalépéssel egyidőben a végrehajtási rendelkezések is hatályba lépjenek. A jogszabályok kihirdetéséről és hatálybalépéséről szóló 1974. évi 24. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: 1974. évi 24. tvr.) 5. §-a a fentivel egyező szabályozást adott azzal, hogy a végrehajtási rendelkezések kibocsátására a jogszabállyal együtt, de legkésőbb a kihirdetéstől számított 30 napon belül sort kell keríteni.

A jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény (a továbbiakban: régi Jat.) 12. § (1) bekezdése szerint a jogszabályban mindenképp meg kell határozni a hatálybalépés napját. A (2) bekezdés foglalkozott a visszaható hatály tilalmával, miszerint a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.

A hatályos jogalkotási törvényünk, a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) szintén a kihirdetéshez kapcsolja az időbeli hatály kérdését. A

---

¹² FERDINANDY (1902) i. m. 608-609. o.

7. § (1) bekezdése szerint a jogszabályban meg kell határozni a hatálybalépés napját, amely a jogszabály kihirdetését követő valamely nap lehet. A (2) bekezdés szerint amennyiben a szabályozás célja másként nem érhető el, a jogszabály hatálybalépésének napja a kihirdetés napja is lehet, ebben az esetben a hatálybalépés időpontját órában kell meghatározni, amely nem előzheti meg a kihirdetés időpontját. A (6) bekezdés alapján a végrehajtási jogszabály a felhatalmazást tartalmazó jogszabály kihirdetésével egyidejűleg vagy azt követően, a felhatalmazó rendelkezés hatálybalépését megelőzően kihirdethető.

A fent kifejtettek alapján megállapítható, hogy már a dualizmus korától kezdve tételes jogi szabályok rögzítették a jogszabályok hatálybalépésének szabályait, melyek az idők folyamán a részleteiket tekintve változtak, közös volt bennük viszont, hogy a kihirdetés időpontjához valamilyen módon mindenképp kapcsolódtak. Ugyanilyen kapcsolódás volt megfigyelhető a kihirdetés időpontja és a jogszabály időbeli hatálya között a visszaható hatály kérdéskörében. A jogszabályok kihirdetésének időpontja szoros kapcsolatban áll a hatálybalépés kérdésével, meghatározó szerepe van a hatálybalépés időpontjában.

4. A kihirdetés kapcsolódása a jogszabályok terjesztéséhez, az állampolgárok tájékoztatásához

A kihirdetés és a kihirdetett jogszabály címzettek tudomására hozatalának kapcsolata is megjelent már a dualizmus korának közjogi gondolkodásában. Csekey kifejti¹³, hogy 1848 előtt a törvény alatt az államnak olyan írásba foglalt akaratát értették, amelyet a törvényesen egybegyűlt országgyűlés a törvényes formák megtartása mellett kijelentett és a koronás király szentesített és kihirdetett. A szentesítésnek azonban még nem volt önálló ereje, hiszen az nem nyilvánosan ment végbe, így a kihirdetés előtt senki nem szerzett róla tudomást. Ahhoz, hogy a törvény a kívánt hatásokat eredményezze, azt köztudomásra kell hozni, vagyis ki kell hirdetni. Koi Gyula a tanulmányában¹⁴ Frank Ignác professzor munkájára hivatkozással fejti ki, hogy a törvény erőtlen kihirdetés nélkül, a kihirdetés után - ha eltérő rendelkezés nincs - a törvény tüstént kötelez. Szükséges a törvény kihirdetése, mert enélkül annak tartalmát csak kevesen tudhatnák, az pedig nem lehetséges, hogy ha valaki valamit nem tud vagy nem tudhat, hogy azt a valakit mégis kötelezzék (eszerint itt még nem élt a törvény nem tudása nem mentesít fikciója). A kihirdetés helyét, idejét valamint módját úgy kell megválasztani, hogy a törvény mindenkinek, akit illet, a tudomására jusson. A régi időkre visszautalva megemlíti, hogy már az 1471. évi decretumok megtartásáról szóló 1471. évi 31. tc. elrendelte a törvények leírattatását és a vármegyéknek való szétküldését, azonban ez nem ment kihirdetésszámba, ennek jelentősége a szöveg megismerésének lehetővé tételében állt.

A Magyar Jogi Lexikon¹⁵ megemlíti, hogy a törvények és hiteles fordításai

¹³ CSEKEY i. m. 384. o.

¹⁴ KOI Gyula: Jogalkotásunk szabályozásának fordulópontjai – A kezdetektől a 2010. évi CXXX. törvényig. *Jog-Állam-Politika*, 2011/3. 67., 69. o.

¹⁵ MÁRKUS i. m. VI. kötet „Törvény” címszó 641. o.

szövegének kiadása és terjesztése az 1880. évi LIII. törvénycikk értelmében az állam kizárólagos joga, ami azonban a jegyzetes vagy magyarázatos törvényszövegeknek tudományos célra magánúton való kiadását nem akadályozza; meg van engedve továbbá a szakszerűen csoportosított törvények gyűjteményes kiadása is. Az 1868. évi III. törvénycikk 6. §-a és az 1881. évi LXVI. törvénycikk 6. §-a értelmében magánhasználatra is kiadatnak a törvények, amely kiadásnak a címe „Törvénygyűjtemény”¹⁶, a szövegük azonban az 1868. évi III. törvénycikk 3. §-a illetve az 1881. évi LXVI. törvénycikk 3. §-a alapján közhitelességgel nem bír, miután az csak az Országos Törvénytár kiadására van törvényileg kimondva. E törvénygyűjtemények a szentesítési előbeszédet és záradékot nem, hanem csupán a szentesítés és a kihirdetés keltét tartalmazzák külön igazságügyminiszteri utasítás alapján. Felhívja a figyelmet arra¹⁷, hogy az államnak a jogrend fenntartására irányuló tevékenységében legelső kötelessége, hogy a törvényeket az állam polgáraival megismertesse, ennek első lépése a törvények kihirdetése. „Csak olyan szabályhoz alkalmazkodhatunk, amelyet megismernünk mód és alkalom adatott. Ezért az államok közjogába mindenütt jogelvként van elfogadva, hogy csak az előírt módon kihirdetett törvénynek van hatálya.” Márkus kifejti továbbá, hogy a kihirdetés különböző módok szerint történik, azonban ezek egyike sem olyan, hogy a törvények tartalmát a nép alsóbb rétegeiben is ismeretté tenné. Ez a valóságban keresztül sem vihető teljesen, mert a törvények szerves összefüggésben vannak az állam egész jogrendszerével, mely egyrészt nagy arányainál fogva csak nehezen áttekinthető, másrészt a jogelvek elvont természeténél, a jogszabályok szerkezeténél és a speciális jogi nyelvezeténél fogva csak hosszas és megfelelő műveltség útján ismerhető meg. Mindezek miatt lehetetlen elérni, hogy tényleg mindenki megismerhessen minden törvényt. A római jogban is ismert jogtétel azonban, miszerint a törvény nemtudásával senki sem mentheti magát, nem dőlhet meg. Nagy igazságtalanság, sőt közveszélyes volna, ha ezen szabály ellenkezője állna fenn. „Viszont még a mai fejlett jogi viszonyok között is, amikor annyi a törvényi jogszabály, hogy sokszor a jogi képzettségű ügyvéd vagy bíró sem ismeri ki magát a törvényi szabályok sűrű szövedékében, lehetnek esetek, amidőn az említett tételnek merev alkalmazása szembeszökő igazságtalanságra vezetne.” A fenti dilemma feloldására azt javasolja, hogy a jogismeret általánosítására kell törekedni, amelyre a legalkalmasabb mód a népoktatás. Az olcsó törvényszöveg kiadások alig alkalmasak azonban a kívánt eredmény elérésére, ugyanis olvasóközönségük magától nem akad, élő szóval kell emellett azokat terjeszteni. Az olcsó törvénykiadásokat ugyanis „az elemi ismeretek értelmi fokán álló nép meg nem érti vagy félreérti, ezért a fősúly a törvény könnyed stílusú kivonatolására fektetendő”.

A jogforrások hivatalos gyűjtése és terjesztése kapcsán Kmety¹⁸ kifejti¹⁹, nagyon fontos államérdek, hogy „a jogszabályok hamisítatlanul, híven mindenkor

¹⁶ Uo. V. kötet, „Országos Törvénytár” címszó (Ladik Gusztáv) 730. o.

¹⁷ Uo. VI. kötet „Törvény” címszó 637-638. o.

¹⁸ KMETY Károly: *A magyar közigazgatási jog kézikönyve*. Budapest, Politzer Zsigmond, 1897. 33-34., 36. o.

¹⁹ KMETY Károly: *A magyar közigazgatási jog kézikönyve*. Budapest, Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, 1905. XXXVII., XXXIX-XL. o.

megállapíthatók, mind a közhatóságok mind az érdekllett magánosoknak lehető könnyen hozzáférhető legyenek és közismeretüekké váljanak, a nép köztudatába átmenjenek". Nézete szerint ez lényeges követelmény abból a célból, hogy minél jobban elérhető legyen a jogot mindenki ismerni köteles elv teljesülése, ezért fontos az írott jogszabályok közhiteles megőrzése és gyűjtése, továbbá terjesztése. Ez a közigazgatásra háruló feladat, mert a magántevékenység a jogforrások hiteles megőrzését, gyűjtését vagy terjesztését nem biztosíthatja. A törvények és rendeletek megfelelő terjesztése az 1880. évi LIII. törvénycikk értelmében az állam kizárólagos jogát képezte, a szerzői jogot maga számára foglalta le az állam, nem pénzügyi szempontból, inkább közérdekből. A kiadás és az elárusítás módozatait a belügyminiszter állapította meg, aki a fordításokról is gondoskodott különböző nyelvekre a célból, hogy az olcsó példányok az ország minden részében könnyen megszerezhetőek legyenek. A kiadványok árát is a miniszter határozta meg azzal, hogy a törvényhatóságok továbbá a belügyminiszter által rendeletileg kijelölt törvényhatósági tisztviselők kötelesek voltak a törvénytár egy magyar nyelvű példányát beszerezni. A beszerzésre kötelezettek 10%-ig terjedő árkedvezményt kaphattak a miniszter rendelkezése alapján, a példányok postai szállítása pedig portómentesen történt az 1882. évi 41259. számú közlekedési miniszteri rendelet alapján. A törvények és rendeletek tudományos vagy gyakorlati magyarázatokkal történő kiadása a szerzői jog szerint mindenkinek szabad volt, továbbá az egy szakba vágó törvények és rendeletek gyűjteményes kiadása is. Az állam fenti kizárólagos kiadási jogát a belügyminiszter volt köteles megvédeni, aki az 1880. évi LIII. törvénycikk szerint a jogosulatlanul kiadott vagy áruba bocsátott kiadványokat közigazgatásilag lefoglaltathatta.

A jogszabályok terjesztésére a szocialista jogfelfogásban is hangsúlyt fektettek, miszerint a törvények megtartásának előfeltétele a törvények tartalmának ismerete²⁰. Az akkori nézet szerint amit nem ismerünk, azt nem is lehet megtartani, ezért a jogszabályok formai és alaki kellékei meghatározásának, a közzétételük egységes rendszerben történő szabályozásának komoly jelentősége van a szocialista törvényesség megteremtésében. A szocialista törvényesség és demokratizmus nem tűrte sem a jogszabályok elbújtatását, sem elkődösítését. A szocialista államban nem lehetett találos kérdés, hogy egy jogszabály hol jelent meg vagy, hogy mi a jogszabály értelme. „Ezért nem lehet helye a népi demokrácia jogrendjében a jogszabályok kihirdetésével űzött korábbi burzsoá játéknak és a jogszabály tartalmát tudatosan elhomályosító jogi tolvajnyelv alkalmazásának”. Pikler szerint a jogszabálynak megjelenési formájával is utalnia kell a tartalmára, a megfelelő formák állandó alkalmazásával világossá kell tenni a jogszabály tartalmának a jelentőségét. A tartalom és a forma összhangjába szervesen beletartozik a jogszabályok kihirdetésének módja is, az állampolgárokat nem szabad túlságosan megterhelni a jogszabályok bonyolult tömegével. A szocialista államépítés hatalmas és sokrétű feladataihoz sok intézkedés kibocsátására van szükség, azonban ezek túlnyomó része nem érinti közvetlenül az állampolgárok jogait és kötelezettségeit, ezért felesleges és helytelen azokat az állampolgárok közvetlen tudomására hozni. „Az

²⁰ PIKLER i. m. 464., 474-475., 475-476. o.

állampolgárok jogait és kötelezettségeit közvetlenül nem érintő állami rendelkezések széleskörű közzététele nemcsak felesleges és helytelen, hanem káros is lehet. A szocialista állam építése az ellenséggel folytatott harc közben történik, az államépítés menetére, az állami mechanizmus működésére vonatkozóan szükségtelenül semmiféle adat nem kerülhet közzétételre, amelyet az ellenség zavarkeltésre vagy fontos államtitok megismerésére használhat fel." Álláspontja szerint ezen megfontolásokon alapult, hogy a nagyobb nyilvánossággal rendelkező Magyar Közlöny a törvényeket, törvényerejű rendeleteket, minisztertanácsi és miniszteri rendeleteket közölte, a minisztertanácsi határozatokat, utasításokat pedig a kisebb nyilvánosságú Határozatok Tárában illetve a minisztériumi tárcalapokban tették közzé. A szocialista jog szerint is különleges jelentősége volt az állami rendelkezések nyilvánosságra hozása tekintetében a napi sajtónak. „A szocialista állam nem nyugodhatik meg az állami rendelkezések közzétételével kapcsolatban felmerülő problémák olyan megoldásában, hogy a jog nem tudása senkit sem mentesít". Nézete szerint a szocialista állam minden polgára meg kell, hogy ismerje a jogszabályokat, továbbá azok szellemét és célkitűzéseit is magáévá kell tennie. Mindehez nem elegendő a hivatalos lap, fontos feladata van a napi sajtónak is, hogy az állampolgárok figyelmét felhívja a megismerés szempontjából fontos állami rendelkezésekre. Az 1038/1951. számú minisztertanácsi határozat kifejezett utasítást is tartalmazott arra, hogy a szélesebb nyilvánosságra számot tartott jogszabályokat a napi sajtóban is ismertetni kellett. Az államigazgatás szerveinek elsőrangú fontos feladata, hogy az állami rendelkezések napi sajtóban való közzététele a kormány intencióinak megfelelően történjen. A szocialista jogfelfogás nem tekintette a jogszabályok kihirdetésének, közzétételének akkori rendszerét véglegesen kialakultnak mondván, hogy a jogrendszer továbbfejlődése szükségszerűen magával fogja hozni a közzététel rendszerének megváltozását is. „Fontos az, hogy a közzétételnek meglegyen a maga törvényes rendje és ez a rendszer megfeleljen a népi demokratikus államunk adott fejlődési fokának”.

Ennek a vonalás, az akkori rendszerre jellemző jogfelfogásnak a normatív háttérét adta a 4217/1949. (IX. 6.) MT rendelet 6. §-a, miszerint a minisztertanács elnöke évenként gondoskodik arról, hogy egyfelől az előző évben kihirdetett törvények, törvényerejű rendeletek, másfelől az előző évben kihirdetett minisztertanácsi és miniszteri rendeletek két külön gyűjteményben közzététessenek. Az 1974. évi 24. tvr. végrehajtásáról szóló 1063/1974. (XII. 30.) MT határozat (a továbbiakban: 1063/1974. (XII. 30.) MT határozat) 10. pontja a) alpontja értelmében a Tanácsok Közlönyében át kell vezetni mindazokat a jogszabályokat, amelyek a tanácsi dolgozók feladatainak ellátásához szükségesek. A b) alpont értelmében a minisztériumok és az országos hatáskörű szervek hivatalos lapjaiban fel kell hívni a figyelmet a Magyar Közlönyben megjelent olyan jogszabályokra, amelyek a minisztérium illetve a szerv munkája szempontjából fontosak, az ilyen jogszabályokat röviden ismertetni is lehet. A régi Jat. 60. §-a rendelkezett a jogszabálygyűjteményekről, mely szerint a Kormány által kijelölt szerv vagy személy gondoskodik arról, hogy a Törvények és Rendeletek Hivatalos Gyűjteményét évenként, a Hatályos Jogszabályok Gyűjteményét ötévenként kiadják.

A hatályos jogunk szerint a kihirdetés mint érvényességi kellék a jogszabályok nyilvánosan hozzáférhetővé válását biztosítja, amely – az önkormányzati rendeletek kivételével – a Magyar Közlönyben történik meg.²¹ Alapvető jogelv „a jog nemtudása nem mentesít”, mely miatt rendkívül fontos, hogy megismerhető legyen a norma tartalma.²² A Jat. megalkotásának egyik fontos célja volt, hogy a jog megismerhetőségét, vagyis a jogforrások kihirdetett szövegének érzékelhetővé tételét a XXI. század adta technikai lehetőségekkel kell összhangba hozni.²³ A Jat. 28/C. § (1) bekezdése szerinti hivatalos lapokban – amelyeket a Kormány tagja, az önálló szabályozó szerv, az autonóm államigazgatási szerv és a kormányzati főhivatal adhat ki - a (2) bekezdés szerint közzétehető olyan jogszabály, amely megjelent a Magyar Közlönyben, amelynek ott történő megjelenését jogszabály elrendeli vagy amely a minisztériumok, központi államigazgatási szervek és az (1) bekezdésben írt egyéb szervek munkája szempontjából fontos. A (3) bekezdés szerint a központi államigazgatási szerv több hivatalos lapot is kiadhat, ha azt ágazati jellege indokolja. A 29. § szabályozza a Nemzeti Jogszabálytárat, mely interneten közzétett elektronikus közszolgáltatásként mindenki számára térítésmentesen biztosítja a hozzáférést az egységes szerkezetű jogszabályokhoz is.

A fentiek alapján látható, hogy az egyes történelmi korokban a jogszabályok kihirdetésén – hivatalos lapban való közzétételén – túl mindig is voltak ún. másodközlések, amelyek az egyszer már kihirdetett jogszabályoknak a társadalom egésze, egy része, adott esetben bizonyos dolgozói csoportok, hivatásrendek felé történő tájékoztató jellegű közzétételét, a jogszabályok tartalma megismertetését szolgálták. Emellett léteztek és léteznek az olyan jogszabálygyűjtemények – adott esetben magyarázatokkal, kommentárokkal -, amelyek állami vagy magánúton kerülnek terjesztésre és szintén hozzájárulnak ahhoz, hogy a kihirdetett jogszabályokat a társadalom, a jogkereső állampolgárok megismerjék, a jogi normák tartalma a címzettjeikhez eljusson. Az is látszik a fentiekből, hogy a jogszabályok terjesztése mögötti ideológia az idők során – adott esetben igen markánsan – változott, azonban az nem, hogy a kihirdetés fontos funkciója és célja, miszerint a jogszabályok eljussanak a címzettjeikhez, azokat a társadalom megismerhesse, a kihirdetés és a terjesztés-megismertetés között tehát mindig is szoros kapcsolat állt fenn.

5. A helyreigazítás kérdése

Problémaként vetődhet fel – és ez a gyakorlatban a különböző korszakokban nem ritkán meg is esett -, hogy a hivatalos lapban kihirdetett törvényszöveg nem úgy jelenik meg, mint ahogy azt a jogalkotó elfogadta, tehát a kihirdetett szövegbe hiba csúszik.

A dualizmus korának jogirodalmában a Magyar Jogi Lexikon szerint az Országos Törvénytárban megjelent törvények szövege közhitelességű, a szövegben mindemellett előforduló hibák esetén a Magyar Országos Levéltárban elhelyezett és

²¹ ÁRVA i. m. 55. o.

²² TÓTH J. i. m. 139. o.

²³ KOI i. m. 90. o.

a király aláírásával, pecsétjével ellátott eredeti példány szövege az irányadó.²⁴

Más forrás bővebben kifejtette, hogy az Országos Törvénytárban rendszeren kihirdetett törvény akkor is a kihirdetett szövegben érvényes és kötelező, ha ebbe a szövegbe tévedés csúszott be, ilyenkor azonban gondoskodni kellett a tévedés kiigazításáról és a helytelen szöveg helyesbítéséről. Különbséget kellett ugyanakkor tenni a szentesítés előtt és a szentesítés után – a kihirdetés során – becsúszott tévedések között. Ha a törvény téves szövegben került szentesítésre (pl. a szentesítés alá került országos határozat rosszul volt lemásolva), és a téves szövegben szentesített törvényt szabályosan kihirdették, akkor a tévedést csak újabb törvény alkotásával lehetett helyreigazítani; az ilyen törvény a hiteles magyarázat jellegével bírt és visszaható ereje volt. Ha a viszont a tévedés a szentesítés után történt (pl. a törvénytárba értelemzavaros sajtóhiba csúszott be, néhány szó vagy sor kimaradt), akkor a sajtóhibát a belügyminiszter az Országos Levéltárban őrzött szentesített eredeti szöveg alapján az Országos Törvénytárban helyesbíthette; ez nem minősült új kihirdetésnek, az előbbi kihirdetés jogi következményei fűződtek hozzá. A helyesbítés és annak módja a dualizmus korában és a két világháború közötti időszakban normatív szinten nem került szabályozásra. A gyakorlat és a jogirodalom szerint a legmegfelelőbb eljárás az volt, ha az egész törvényt a helyesbített szövegben a törvénytárban újból közölték és az új példány ellenében a hibás régi példányokat bevonták. Így helyesbíteni azonban csak addig lehetett, amíg a téves törvénytárszöveget a gyakorlat át nem vette és azt szokásjogi erővel fel nem ruházta. A téves törvénytárszöveg alapján kialakult szokásjogot már csak törvényhozási úton lehetett megváltoztatni.²⁵

Csekey hangsúlyozta, hogy a szentesített eredeti és a kihirdetett törvénytárszövegnek betű szerint meg kell egyeznie, mindezért a belügyminiszter viseli a felelősséget. Mindemellett azonban a legnagyobb elővigyázatosság mellett is előfordulhatnak ún. sajtóhibák, ugyanakkor „az alkotmányok nem intézkednek ezekre a törvénypublicatiói hibákra vonatkozólag.” Kifejtette, hogy jogszabályi rendezés hiányában a helyesbítés módjára a gyakorlat az, hogy a törvénytár egy későbbi számában minden aláírás nélkül „hibaigazító czédula” jelenik meg. Ez azonban helytelen, mert a törvénytárba iktatott szöveg közhitelű, a szövegnek minden változását a belügyminiszternek aláírásával kellene hitelesítenie. Az, hogy ilyenkor nem alkotnak új törvényt, azon a felfogáson alapul, hogy a kihirdetés fogantatását nem tekintik szorosan vett törvényhozási eljárásnak, hanem csak végrehajtási tevékenységnek. Miután különösen gyakran alkalmazásra került az Országos Törvénytárban a „hibaigazító vörös czédula, a mi aztán igen helyesen arra készítette a kormányt”, hogy az 1913. évi LII. törvény cikk óta már nem a kézírt szöveget, hanem magát az Országos Törvénytár számára készült nyomtatást terjesztik fel a király elé szentesítésre, „még pedig egy nagy ívalakú merített papirosra nyomtatva, ami a promulgationának szövegét: a bevezetést és a szentesítési záradékot lithographált írással tartalmazza. Ő felsége ezt a példányt írja alá és pecsételi meg, és így nem állhat többé elő az az eset, hogy a szentesített és a kihirdetett szöveg különbözzenek.” Csekey is kiemelte ugyanakkor, hogy ma is „a

²⁴ MÁRKUS I. M. V. kötet „Országos Törvénytár” címszó (Ladik Gusztáv) 730. o.

²⁵ MOLNÁR I. M. 604-605. o.

kihirdetett törvényszöveghez kapcsolódik a jogi érvény”, tehát a törvénytárban megjelent szöveg lesz a joghatályos, még akkor is, ha a szentesített eredetitől el is tér.²⁶

A korszakban több példa is található arra, hogy a hivatalos lapban miként történt a hibás szöveggel kihirdetett jogszabályszeveg helyesbítése. A Budapesti Közlöny 1882. évi 278. számában az 1879. évi XXXVI. törvénycikk kihirdetett szövegében történt számelírás helyesbítése jelent meg „Hirdetmény” címszó alatt az „Országos Törvénytár szerkesztősége” aláírással.²⁷ A Budapesti Közlöny 1915. évi 18. számában „Helyreigazítás” címen, de aláírás nélkül jelent meg a 224/1915. M. E. számú ötödik moratóriumi rendelet szövegkihagyás miatti helyesbítése.²⁸

A szocializmus idején is felvetődött az a probléma, ha a hivatalos lapban kihirdetett szöveg eltér a törvényalkotó által elfogadottétól. Normatív szinten továbbra sem történt meg a helyreigazítás szabályainak rögzítése, még a régi Jat.-ban sem. A korszak jogirodalma kiemelte, hogy az Alkotmány értelmében a törvényt a hivatalos lapban kell kihirdetni, ezért mindenkor a hivatalos lapban megjelent törvényszöveg az irányadó. Alapvető alkotmányjogi tételnek számított, hogy a törvénynek a hivatalos lapban közzétett szövege nem térhet el az országgyűlés által megállapított és az országgyűlés jegyzőkönyvébe foglalt szövegtől. A NET elnöke ugyanis az Alkotmány 16. §-ának²⁹ megfelelően a törvény országgyűlés által elfogadott szövegének kihirdetéséről volt köteles gondoskodni. Ebből következően sem elvi, sem pedig gyakorlati szempontból nem tartották jelentős alkotmányjogi kérdésnek azt, ha a hivatalos lapban kihirdetett szöveg eltér a törvényhozó által elfogadottétól. Hiba esetén a gyakorlatban a kihirdetésre kötelezett szerv feladata volt gondoskodni arról, hogy a hivatalos lapban a helyes szöveg kerüljön közzétételre. Mindaddig, amíg a helyesbítés nem történt meg, a hatályos jogszabálynak a hivatalos lapban

²⁶ CSEKEY i. m. 396-398. o.

²⁷ „Hirdetmény.

A »közös hadsereg (haditengerészet) és a honvédség beszállásolása« tárgyában kelt 1879. évi XXXVI. törvénycikknek az »Országos Törvénytár« (Corpus Juris) 1879. évi június hó 18-án kiadott 36-ik számában közzétett szövegében, — nevezetesen annak »az illetékszerü legénységi szállásokról, istállókról és mellékszukségletekről az állandó beszállásoláshál« szóló B) kimutatása, »c) Istálló« feliratú szakaszának 5-ik pontja negyedik bekezdésében: a leállások szélessége, sajtóhiba következtében, 1,58 méter helyett, 0.58 méterrel van előtüntetve. (Lásd: az »Országos Törvénytár« 1879. évi folyamának 322-ik lapján, felülról a 13-ik sorban.) Az idézett kikezdés ennél fogva a következőleg helyesbítendő: »Az állások legcsekélyebb térfogatának egészséges lovaknál, minden lóra, minden körülmény között 1,58 méter szélességgel, laktanyákban 3,16 méter, fióklaktanyákban 2,8 méter hosszúsággal kell bírni.« Kelt Budapesten, 1882. évi december hó 2-án.

Az »Országos Törvénytár« szerkesztősége.”

²⁸ „Helyreigazítás.

A 224/1915. M. E. számú ötödik moratóriumi rendeletnek a Budapesti Közlöny 1915. évi 13. számában közzétett szövege helyreigazításra szorul, mert a 4. §. 18. pontjának utolsó bekezdéséből tévedés folytán kimaradt Zemplén vármegyének megemlítése. Az idézett 18. pont utolsó bekezdésének helyes szövege a következő: »a jelen pont rendelkezései nem terjednek ki azokra a kötelezettek, akiknek állandó üzleti telepe, üzeme vagy gazdasága, ilyennek hiányában pedig lakóhelye (székhelye) kizárólag Bereg, Máramaros, Sáros, Szatmár, Szerém, Ugocsa, Ung vagy Zemplén vármegye vagy Szatmár-Németi törvényhatósági joggal felruházott város vagy Zemun város területén van.«”

²⁹ A népköztársasági Alkotmány 16. §: „Az Országgyűlés által elfogadott törvényt a Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke és titkára írják alá. A törvény kihirdetéséről a Tanács elnöke gondoskodik. A törvényt a hivatalos lapban kell kihirdetni.”

megjelent szöveget kellett tekinteni.³⁰

A korszakban szintén gyakori esetnek számított a kihirdetett jogszabály helyesbítésének közzététele a Magyar Közlönyben. A hivatalos lap „Helyesbítés” cím alatt közölte a helyreigazítást külön aláírás nélkül, megjelölve a hiba okát (pl.: nyomdahiba, kézírathiba), a kijavított szöveget a kijavítással egységes szerkezetben közölve, a kijavított részt vastag betűvel szedve.³¹

A rendszerváltást követően jó ideig semmilyen tételes jogi szabály nem rendelkezett a Magyar Közlönyben pontatlanul megjelent jogszabályok helyesbítésének eljárási rendjéről és következményeiről. A 12/1990. (V. 23.) AB határozat csak nyomdahiba esetén és csak a kihirdetést követő meghatározott rövid időn belül tartotta megengedhetőnek a helyesbítést. A kormányzati gyakorlat azonban lazított az Alkotmánybíróság egyoldalú álláspontján, és a nyomdahibák mellett kézírathibás jogszabályok esetén is lehetővé tette a helyreigazítást, ha az nem eredményez burkolt jogszabálymódosítást. A törvényeknél mindig kikérték az Országgyűlés főttkárának hozzájárulását, kormány- és miniszteri rendeletek esetén pedig akkor történhetett helyesbítés kézírathiba esetén, ha a változás nem érdemi.³²

Tételesjogi szabályozást a helyreigazítás kérdése először a Jat.-ban nyert, annak VII. fejezet 14. pontja „Helyesbítés” címszó alatt a 28. § (1)-(3) bekezdésben hozza ennek szabályait. Ennek értelmében, ha a jogszabály Magyar Közlönyben megjelent szövege eltér a jogszabály aláírt szövegétől, a jogszabály aláírója - törvény esetén a köztársasági elnök vagy az Országgyűlés elnöke - a jogszabály hatálybalépését megelőzően, de legkésőbb a kihirdetést követő hatodik munkanapig kezdeményezi a helyesbítést. A helyesbítésre a jogszabály hatálybalépését megelőzően, de legkésőbb a kihirdetést követő tizedik munkanapon kerülhet sor. A helyesbítést a Magyar Közlönyben kell közzétenni, a közzétételről az igazságügyért felelős miniszter a kezdeményezést követően haladéktalanul gondoskodik. A jogszabályhoz fűzött általános indokolás szerint a jogalkotó pótolta – az Alkotmánybíróság 121/2009. (XII. 17.) AB határozatában megállapított mulasztást orvosolva – a helyesbítés még hiányzó tételes jogi szabályait, amely kizárólag az aláírt és kihirdetett szöveg közötti eltérés esetén lesz megengedett és kizárólag a jogszabály hatálybalépése előtt, egyértelművé téve, hogy ezt követően már csak módosításra kerülhet sor. A 28. §-hoz fűzött jogszabályi indokolás is kiemeli, hogy a helyesbítés lehetsége csak szűk

³⁰ PIKLER i. m. 466. o.

³¹ A Magyar Közlöny 1983. évi 35. számában megjelent helyesbítések: „Helyesbítés. A Magyar Közlöny 1983. évi 33. számában megjelent, az egyes nyugellátások és házastársi pótlék emeléséről szóló minisztertanácsi határozat száma helyesen: 1030/1983. (VII. 28.) Mt. h. (Nyomdahiba)”;

” Helyesbítés. A Magyar Közlöny 1983. július 28-i 33. számában kihirdetett, a szakmunkásképzésről szóló 1969. évi VI. törvény végrehajtásáról szóló 13/1969. (XII. 30.) MüM számú rendelet módosítására kiadott 17/1983. (VII. 28.) MM számú rendelet 5. §-ának második fordulata helyesen: „egyidejűleg az Sztvhr. 25. §-ának (2) bekezdésében a „munkaügyi miniszter” megjelölés helyébe „Művelődési Minisztérium” lép.” (Kézírathiba);

” Helyesbítés. A Magyar Közlöny 33. számában megjelent, az egyes nyugellátások és házastársi pótlék emeléséről szóló 2/1983. (VII. 28.) SZOT számú szabályzat 3. §-a helyesen a következő: „Az 1983. szeptember 1-ét megelőzően már megállapított házastársi pótlékot havi 100 forinttal kell emelni akkor is, ha a nyugellátás, baleseti rokkantsági nyugdíj 1983. szeptember havi összege az emelés következtében a havi 2800 forintot eléri vagy meghaladja.” (Nyomdahiba)”

³² BÁRTFAI Zsolt: A jogszabályok kihirdetése és hatálybalépése. *Magyar Közjogzatás*, 1995/2. 114-115. o.

körben adott.

Papp Imre a tanulmányában rámutatott, hogy a Jat. 28. § (1) bekezdése garanciális jelleggel erősen korlátozza azt a kört, amikor egyáltalán helyesbítésnek helye lehet. Ennek együttes feltétele, hogy a jogszabály Magyar Közlönyben megjelent szövege eltérjen a jogszabály aláírt szövegétől, és a hibát észelve a jogszabály aláírója kezdeményezze a jogszabály helyesbítését. A Jat. garanciális rendelkezést tartalmaz az idődimenzió tekintetében: egyrészt a helyesbítésnek minél hamarabb meg kell történnie, másrészt helyesbítésre kizárólag csak hatályba nem lépett jogszabály esetén van lehetőség. Súlyosan sérthetné ugyanis a jogbiztonságot és az alapjogokat, ha a helyesbítéssel visszamenőlegesen megváltozna a jogszabály szövege. Azt a tényt, hogy a helyesbítés ugyanolyan közhiteles, mint a kihirdetés, maga az új Jat. 28. § (3) bekezdése állapítja meg, amikor a helyesbítés Magyar Közlönyben történő közzétételét rendeli el.³³

Napjainkra tehát normatív szabályozást kapott a helyreigazítás kérdésköre, a helyesbítést csak szűk körben lehetővé téve, garanciális szempontokat érvényesítve. A hiba jellegétől (eredetétől) függetlenül adott a helyreigazítás lehetősége – jóllehet a digitális világban manapság a kézirat- vagy nyomdahiba nemigen képzelhető el, az informatikai eredetű hiba viszont annál inkább –, amelyre előírás, hogy a Magyar Közlönyben kell megjelennie, azonban annak konkrét formáját jogi norma nem szabályozza.³⁴

A fent kifejtettekből látszik, hogy a tételesjogi szabályozás csak a legújabb időkre jutott el odáig, hogy a helyreigazítás témakörét is rendezze. Az egyes korszakokban különböző okokból mindig is és viszonylag nagy számban fordult elő, hogy egy már kihirdetett jogszabály szövegét helyesbíteni kellett, melynek formai megjelenése sosem nyert eddig szabályozást, a szövegezése lényegében a bírósági kijavító döntések megfogalmazását követi. A vizsgált korszakokban egy dolog azonban biztosan állandó volt: a helyreigazítás is a hivatalos lapban jelent meg, a megfelelő módon történő közzététellel hozzájárulva a kihirdetett helyesbített norma közjogi érvényességének biztosításához.

6. Összegzés

A központi jogszabályok kihirdetésének normatív szabályozása a kiegyezéstől napjainkig többször és lényegesen megváltozott mind rendszertanilag mind pedig a részletszabályok tekintetében. A fent részletezett garanciális kérdések azonban minden korszakban jelen voltak, és – az adott közjogi berendezkedéstől is függően

³³ PAPP Imre: Egy pillantás a jogszabályok kihirdetésére. *Kodifikáció*, 2012/2. 24-25. o.

³⁴ A Magyar Közlöny 2014/52. számában jelent meg: „Helyreigazítás A Magyar Közlöny 2014. április 4-én megjelent 51. számában közzétett 11/2014. (IV. 4.) AB határozattal kapcsolatosan az Alkotmánybíróság főtítkára az alábbi helyreigazítás közzétételét kérte: A Magyar Közlöny 2014. évi 51. számának 4809. és 4898. oldalán a 11/2014. (IV. 4.) AB határozat címe helyesen a következő: „A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 222. § (1) és (2) bekezdései alaptörvény-ellenességének és nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló indítvány elutasításáról”

A Magyar Közlöny 2015/23. számában jelent meg: „Helyreigazítás A Magyar Közlöny 2015. évi 22. számának 1743. oldalán megjelent kormányhatározat számozása helyesen: A Kormány 1079/2015. (II. 25.) Korm. határozata”

– markánsan vagy kevésbé irányvonalasan jutottak kifejezésre. A közjogi érvényesség fontos garanciális eleme mindvégig a központi jogszabályok megfelelő eljárásban és formában történő kihirdetése, a hatálybalépésük időpontját – a részletszabályok változása mellett – rendre a kihirdetésük időpontjához kötötték. A kihirdetésnek lényeges szerep jutott mindig is a jogszabályok tartalma címzettekhez való eljuttatásában, a társadalommal történő megismertetésében, a hivatalos lapok formai és tartalmi megjelenése, valamint az egyes hivatalos és magán jogszabálygyűjtemények értékes jogtörténeti emléket is hordoznak. A kihirdetett jogszabályok szövegének helyesbítése hosszú úton jutott el a „hibaigazító vörös czédula” gyakorlatától a jelen kor részletes normatív szabályozásáig, amely lényegesen hozzájárul a fenti egyéb garanciális szempontok gyakorlati megvalósulásához.

IRODALOMJEGYZÉK

- ÁRVA Zsuzsanna: *Nagykommentár Magyarország Alaptörvényéhez. Wolters Kluwer Jogtár kommentár (www.uj.jogtar.hu)*, 2023. 55. o.
- BÁRTFAI Zsolt: *A jogszabályok kihirdetése és hatálybalépése. Magyar Közigazgatás*, 1995/2. 114-115. o.
- BÍRÓ Péter: *A központi jogszabályok kihirdetésének története Magyarországon 1848-tól napjainkig. Miskolci Jogi Szemle*, 2023/2. 1-2. o. <https://doi.org/10.32980/MJSz.2023.2.78>.
- CSEKEY István: *A magyar pragmatica sanctio írott eredetijéről. FEJÉRPATAKY László (szerk.): Értekezések a Philosophiai és Társadalmi Tudományok Köréből I. kötet 7. szám.* Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 1916. 380., 384., 396-398. o.
- FERDINANDY Gejza: *A Magyar Alkotmányjog tankönyve.* Budapest, Franklin-Társulat, 1911. 277. o.
- FERDINANDY Gejza: *Magyarország közjoga.* Budapest, Politzer Zsigmond és Fia, 1902. 605., 608-609. o.
- KÁLMÁN Renáta - MÁRKI Dávid - NÉMETH Kata - SZABÓ Emil - SZECSKÓ Enikő - TRIBL Norbert: *Kihirdetés és közzététel.* In: SZANISZLÓ Réka Brigitta (szerk.): *Szegedi Tudományegyetem Közérthetőségi Szócikk Adatbázis.* <https://u-szeged.hu/efop362-00007/minden-szocikk/kihirdetes-kozzetel>
- KMETY Károly: *A magyar közigazgatási jog kézikönyve.* Budapest, Politzer Zsigmond, 1897. 33-34., 36. o.
- KMETY Károly: *A magyar közigazgatási jog kézikönyve.* Budapest, Politzer-féle Könyvkiadóvállalat, 1905. XXXVII., XXXIX-XL. o.
- KOI Gyula: *Jogalkotásunk szabályozásának fordulópontjai – A kezdetektől a 2010. évi CXXX. törvényig. Jog-Állam-Politika*, 2011/3. 67., 69., 90. o.
- MÁRKUS Dezső (szerk.): *Magyar Jogi Lexikon.* Budapest, Pallas Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaság, 1907. V. kötet 730. o., VI. kötet 637-638., 641. o.
- MOLNÁR Kálmán: *Magyar Közjog 2. – Tudományos gyűjtemény 21.* Pécs-Budapest, Danubia, 1928. 601-602., 604-605. o.

- PAPP Imre: Egy pillantás a jogszabályok kihirdetésére. *Kodifikáció*, 2012/2. 24-25. o.
  - PIKLER Kornél: A legfelsőbb állami szervek rendelkezéseinek közzététele. *Állam és Igazgatás*, 1953/9. 464-466., 474-476. o.
  - TÓTH J. Zoltán: A jogszabályok érvényessége, hatálya és alkalmazhatósága. In: TÓTH J. Zoltán (szerk.): *Jogalkotástan-Jogdogmatikai és jogszabályszerkesztési ismeretek*. Budapest, Dialóg Campus, 2019. 127-128., 139. o.
-
-